УДК 378.142.11.3
DOI https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.81.50

Р. В. Слухенська
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу України
«Буковинський державний медичний університет»

Я. Г. Іванушко
кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу України
«Буковинський державний медичний університет»

Є. В. Назимок
кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини
Вищого державного навчального закладу України
«Буковинський державний медичний університет»

І. С. Мурадханян
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ «ЗАНУРЕННЯ» В МОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Світ у 2019 році спіткала затяжна важка пандемія, а нині в Україні відбувається повномасштабна російсько-українська війна, що в сумі унеможливило повноцінно застосовувати цей метод на практиці та змусило почати шукати шляхи балансування прогалин у вивченні іноземних мов. У статті зроблено характеристику методу «занурення» в мовне середовище в умовах дистанційного навчання. Метод є одним із провідних сучасних методів інтенсивного вивчення іноземної мови, але у зв'язку зі світовою пандемією та ситуацією пов'язаною з російсько-українською війною, в українських реаліях застосування «занурення» під час освоєння чужої мови отримало деяких методичних змін. Окреслено основні положення застосування методу на практиці й висвітлено особливості ведення комунікативної складової методу. Охарактеризовано можливі варіативні способи занурення в мову в умовах дистанційного навчання. Мета роботи: дати характеристику методу«занурення» в мовне середовище як одному із провідних сучасних методів інтенсивного вивчення іноземної мови. Проблема забезпечення методу мовного занурення, який розглядається, в умовах дистанційного навчання, полягає у складності комунікації онлайн, у відсутності специфічного відчуття занурення в мову та всі її рівні, оскільки дистанційно таке відчуття отримати важко. Зокрема розглянуто теоретичні специфіки «класичного» розуміння методу. Зазначено, що метод повного «занурення» в мовне середовище є ефективним і популярним у практиці навчання іноземних мов. Освоєння іноземної мови «з нуля» на досить високому рівні потребує не тільки пройти курс мови, вивчити граматику й визубрити напам'ять хоча б мінімальний словниковий запас. Вияснено, що перший крок у намаганні подолати відчуття бар'єру, який склався в результаті вимушеного дистанційного навчання – забезпечення зручних та дієвих для усіх учасників освітнього процесу способів комунікації та навчання. Другим кроком, умовно можна назвати прагнення зменшити градус напруги, оскільки усі учасники навчального процесу за нинішніх умов в Україні перебувають в стресовій ситуації, цілком можливо відійти від раніше окреслених тем занять та проговорювати на мові, що вивчається, теми та ситуації.

Ключові слова: *метод «занурення» в мовне середовище, комунікативний метод, дистанційне навчання, пандемія, російсько-українська війна.*

Постановка проблеми. Знання мов належить до основних навичок, володіння якими відкривають нові багатогранні можливості для народів. Актуальним нині є метод «занурення» в мовне середовище, який покликаний за короткий термін вирішити комунікативні проблеми й дозволити отримати знання з граматичного, морфологічного та синтаксичного рівнів чужої мови. Однак,

© Слухенська Р. В., Іванушко Я. Г., Назимок Є. В., Мурадханян І. С., 2022

світ у 2019 році спіткала затяжна важка пандемія, а нині в Україні відбувається повномасштабна російсько-українська війна, що в сумі унеможливило повноцінно застосовувати цей метод на практиці та змусило почати шукати шляхи балансування прогалин у вивченні іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми розпочались наперетині 60-х – 70-х рр. й асоціювалися з іменами Г. Лозанова, І. Зимньої, А. Плєснєвіча, Г. Китайгородської, Р. Грановської. Відтак, науковці розглядають евристичні «занурення» (А. Хуторський), «занурення» в культуру» (О. Євладова),виїзні «занурення» (О. Остапенко, Л. Снєгурова), «занурення» в порівняння (О. Тубельський), «занурення» як засіб колективного навчання (С. Мєсяц) та інші.

Мета роботи: дати характеристику методу«занурення» в мовне середовище як одному із провідних сучасних методів інтенсивного вивчення іноземної мови; окреслити основні положення застосування методу на практиці в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. Спершу розглянемо теоретичні специфіки «класичного» розуміння методу. Методика «мовного занурення» є унікальною сучасною комунікативною методикою (The Communicative Approach) вивчення іноземних мов, що відрізняється від традиційної, використовуваної в більшості шкіл і вищих навчальних закладах [1]. Комунікативна методика навчання іноземної мови вважається кращою у світі. Метод повного «занурення» в мовне середовище є ефективним і популярним у практиці навчання іноземних мов. Освоєння іноземної мови «з нуля» на досить високому рівні потребує не тільки пройти курс мови, вивчити граматику й визубрити напам'ять хоча б мінімальний словниковий запас.

Для того, щоб заняття з іноземної мови дали максимальний ефект, на допомогу прийде метод так званого«занурення» в мовне середовище. Для того, щоб викладач міг застосувати зазначений метод, необхідно, щоб програма з дисципліни дозволяла проводити заняття мінімум два – три рази на тиждень (4–6 академічних годин). Звичайно, супровідними мають бути класичні методи вивчення іноземних мов (вивчення граматичних особливостей, збагачення словникового запасу, розвиток комунікативних навичок, монологічного та діалогічного мовлення тощо).

Метод «занурення» здійснюється шляхом створення штучних умов мовного середовища, запрошенням викладача-носія мови, ізоляцією навчальної групи від свого рідного мовного оточення тощо [2]. Суть методу «занурення» в мовне середовище полягає в тому, що протягом усього курсу (при повному зануренні 5 або 4 семестри в університетах нефілологічного профілів), протягом окремого уроку або його значної частини (при частковому зануренні), викладач і студенти говорять тільки на мові, що вивчається, не користуючись ні рідною мовою студентів, ні будь-якоюіншою мовою-посередником.

«Занурення» в мовне середовище є прямою протилежністю граматико-перекладного методу, який даєстудентам загальне, суто теоретичне введення в мову. Однак і «повне занурення» не позбавлене недоліків: по-перше, психологічний дискомфорт – тому, щопротягом усього курсу студент повинен відмовитися від використання рідної мови і від свого культурного багажу, занурившись у чужу мову; по-друге, посилена індивідуальна робота – якщо той, хто навчається, чогось не розуміє, то ніхто нічого доступними словами не пояснить; якщо ж студент розуміє щось невірно або неточно, то зовсім не факт, що це помітять і скорегують у правильне русло [3].

Проблема забезпечення методу, який розглядається, в умовах дистанційного навчання полягає у складності комунікації онлайн, у відсутності специфічного відчуття занурення в мову та всі її рівні, оскільки дистанційно таке відчуття отримати важко.

Перший крок у намаганні хоч якось подолати відчуття бар'єру – забезпечення зручних та дієвих для усіх учасників освітнього процесу способів комунікації та навчання. Під час дистанційного навчання в основному вчителі користуються: платформою «GoogleClassroom» (100%) для передачі інформації, перевірки робіт, проведення тестування й оцінювання учнів. На платформах «Skype» (11,1%) і «ZOOM» (44,4%) педагоги проводили онлайн-уроки, відеоконференції та індивідуальні консультації. Також використовувалися програми для тестування «quizizz.com» (22,2%), освітні ресурси «ProfeDeEle» (11,1%), «Aprenderespañol» (11,1%), «Lingolia» (11,1%), «VideoEle» (11,1%). «ZOOM» і «Skype» виявилися зручними для пояснення нового матеріалу, контролю вимови, для вироблення навичок читання й аудіювання, для практики говоріння. Серед інших освітніх платформ названо: ExpressDigibooks(77,8%),Viber(44,4%), МійКлас (44,4%), На Урок (33,4%), Youtube(22,2%), Liveworksheets(11,1%). Використовувалися також відеоуроки офіційного телевізійного каналу МОН України і ТК «Рада» [4].

Методика «занурення» в мовне середовище для того, щоб отримати максимальний результат, повинна дотримуватись кількох положень: відмова від прямого перекладу слова – слово повинно асоціюватися не з аналогом у рідній мові, а з образом предмета, ознакою, дією. Величезну роль у побудові цього образу відіграють жести й наочність. Це сприяє інтуїтивній побудові фрази, без опори на рідну мову та штовхає реципієнта до прямого вивчення, а не опосередкованого, транзитованого крізь призму сприйняття рідної мови;

абсолютне ігнорування мовних помилок – на початках іноземний студент повинен думати не про те, як сказати, а про те, що сказати.

Під час вивчення мови за зазначеним методом спостерігається рух не від правил до їхнього втілення, не від теорії до практики, а від засвоєння всіх мовних навичок до усвідомлення законів мови. Тому на заняттях для пояснення значення нових лексичних конструкцій викладач послуговується вже відомими словами і фразами, звертається до поза вербальних засобів: фотографій, малюнків, жестів, міміки тощо. Допоміжними, але досить дієвими засобами є прослуховування пісень, перегляд кінофільмів, телепередач, групове читання колонок з газет, журналів, в яких послуговуються легким повсякденним стилем мовлення. Завдяки цьому студенти поступово входять у культуру іншого народу, дізнаються цікаві або просто важливі факти історії, що і є найважливішими етапами входження в мову як таку [4]. Щоб дистанційно забезпечити зазначену взаємодію у процесі дистанційного навчання радимо використовувати як синхронні засоби навчання (Zoom, Skype, Google Classroom, Viber відеозв'язок), так і асинхронні (електронна пошта, блоги, онлайн відео-уроки, матеріали для опрацювання, в тому числі у вигляді аудіо- та відеофайлів, на які діти записували свої відповіді та надсилали вчителю).

У процесі навчання в рамках комунікативної лінії значне місце повинні займати колективні дискусії чи дискусійні ігри. Суть цього полягає в тому, що перед студентамиставиться проблема, з приводу якої кожен з них повинен висловити свою думку. У той же час викладач розкриває тему все більше й більше, ділиться власними міркуваннями, задає навідні запитання, формуючи широке коло для дискусії, підштовхуючи студентів до комунікації та зацікавлюючи їх. Варто вибирати тему, яка має неоднозначні рішення й апріорі повинна викликати спротив чи згоду. Такого роду заняття дозволяють аудиторії стати більш впевненою, подолати мовний бар'єр та комплекси й почати говорити вільніше. Подібна форма спілкування знімає психологічний страх, напругу й сором'язливість, студенти-іноземці починають висловлювати свої думки ясніше і грамотніше. Завдання поступово ускладнюються, теми для обговорення вимагають вдумливості, ігри – уваги до деталей та винахідливості. Для намагання зменшити градус напруги, оскільки усі учасники навчального процесу за нинішніх умов в Україні перебувають в стресовій ситуації, цілком можливо відійти від раніше окреслених тем занять та проговорювати на мові, що вивчається, теми та ситуації, які турбують, цікавлять тощо. Це можна окреслити як другий крок до намагання покращити блокування занурення в мову та створити більш-менш сприятливий мікроклімат для вивчення.

Складнощі дистанційного вивчення мови методом «занурення» полягають, на нашу думку, найбільше на психо-емоційному рівні, оскільки студенти перебувають в своєрідній мовній та просторовій ізоляції. «Дистанційне навчання є ізольованим навчанням не дивлячись на те, що ми перебуваємо у віртуальній аудиторії, наповненій студентами і динаміка взаємодії з ними змінюється із вдосконаленням навчальних програм з дисципліни, поліпшенням комп'ютерних та інформаційних технологій, підвищенням рівня якості онлайн-освіти. Не зважаючи на те, що студенти певною мірою відсторонені від традиційної форми навчання, проте у них є можливість надсилати електронні листи, розміщувати повідомлення на дошках оголошень, брати участь у онлайн конференціях та групових онлайн дискусіях» [5].

В ідеалі, кожне заняття повинно чітко структуруватись викладачем, мати продуманий план, на занятті весь час повторюється те, що вивчено минулого разу, проводяться невеликі словникові диктанти, вивчаються нові слова й нові граматичні структури, застосовується їх на практиці [6]. Але за умов воєнного стану в країні та дистанційного навчання виклад має повне право відійти від звичної структури й просто дозволити студентам комунікувати, вести діалоги, полілоги, ділитись прочитаною інформацією, новинами, переглянутими відео, за умов якщо це відбуватиметься мовою, яка вивчається.

Постійне застосування зазначених вище положень, робота в групах та активне самостійне навчання за допомогою скерувань викладача дозволять швидко опанувати різні рівні мови в порівнянні з іншими методиками; сприятимуть подоланню мовного бар'єру та виробленню автоматичних мовних навичок навіть в умовах дистанційного навчання.

Висновки та пропозиції. Метод «занурення» в мовне середовище вже кілька десятиліть по праву заслуговує на чи не один із провідних методів у вивченні іноземних мов – за допомогою створення штучного середовища та завдяки власне перебуванню в мовному просторі, як це спостерігається при вивченні української мови як іноземної [7]. Застосування на заняттях методики «занурення» в мовне середовище дозволяє отримувати максимум знань, витрачаючи мінімум часу. Нові слова з часом будуть запам'ятовуватися автоматично, оскільки, вони вивчаються без традиційної опори на переклад, а раціональна система повторення слів на занятті різко знижує навантаження на пам'ять.

Позитивним для дистанційного навчання є те, що велике значення має самостійна робота, тому студенти-іноземні громадяни повинні володіти «залізною» мотивацією для вивчення мови. Викладач відразу повинен сформувати цілі та мотиваційні моделі, які слугуватимуть координаторами для студентів

Список використаної літератури:

1. Коваль Т. І. Реалізація технологій дистанційного навчання іноземних мов з використанням навчального середовища Moodle. *Методика навчання іноземних мов майбутніх фахівців*. 2011. Вип. 21. Ч. 6. 2001. С. 94-104.
2. Власенко І. Г. Впровадження дистанційного навчання – вимога сучасності. *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія* : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с. URL: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf
3. Колкер Я. М., Устинова Е. С., Еналиева Т. М. Практическая методика обучения иностранному язику. М: Издательский центр «Академия», 2001. С. 28-93.
4. Лапшина І. С. Адаптивні підходи до моделювання освітніх процесів у системі дистанційного навчання. *Комп'ютер у школі та сім'ї.* 2012. № 6. С. 42-47.
5. Тхорук Л. Психологічні особливості сприймання мовлення // *Соціальна психологія.* 2005. № 2 (10). С.160-166.
6. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2019 року № 977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text
7. Kniazian M., Khromchenko O. The ESP Lecturers' Self-Development Competence in Higher Educational Context. *The Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes*. 2019. Vol. 7. № 3. P. 385-393.

Slukhenska R., Ivanushko Ya., Nazymok E., I. S. Muradhanyan. The features of applyingthe method of «dipping» into the language environment

The world suffered a protracted severe pandemic in 2019, and now a full-scale Russian-Ukrainian war is taking place in Ukraine, which has made it impossible to fully apply this method in practice and forced to start looking for ways to balance gaps in foreign language learning. The article describes the method of "immersion" in the language environment in the conditions of distance learning. The method is one of the leading modern methods of intensive study of a foreign language, but due to the global pandemic and the situation related to the Russian-Ukrainian war, in Ukrainian realities the use of "immersion" in foreign language learning has undergone some methodological changes. The main provisions of the method application in practice are outlined and the peculiarities of the communicative component of the method are highlighted. Possible variable ways of immersion in language in the conditions of distance learning are described. Purpose: to describe the method of "immersion" in the language environment as one of the leading modern methods of intensive study of a foreign language. The problem of providing the method of language immersion, which is considered in the conditions of distance learning is the difficulty of online communication, in the absence of a specific feeling of immersion in language and all its levels, because distance such a feeling is difficult to obtain. In particular, the theoretical specifics of the "classical" understanding of the method are considered. It is noted that the method of complete "immersion" in the language environment is effective and popular in the practice of learning foreign languages. Mastering a foreign language "from scratch" at a fairly high level requires not only to take a language course, learn grammar and memorize at least a minimum vocabulary. It was found that the first step in trying to overcome the feeling of barriers created by forced distance learning is to provide convenient and effective ways of communication and learning for all participants in the educational process. The second step is the desire to reduce the degree of stress, as all participants in the educational process in the current conditions in Ukraine are in a stressful situation, it is possible to move away from previously outlined topics and speak in the language being studied.

Key words: *method of «immersion» in the language environment, communicative method, distance learning, pandemic, Russian-Ukrainian war.*